

ZAKLJUČNA RIJEČ

ZAKLJUČNA RIJEČ FRANJE KARD. KUHARIČA NA SVRŠETKU TEOLOŠKO–PASTORALNOG TJEDNA

„NADA PAK NE POSTIĐUJE” (Rim 5,5)

Oče dekane!

Draga braćo svećenici, svi sudionici ovoga Tjedna!

Na svršetku i ja zahvaljujem svima koji su bili nabrojani u zaključnoj riječi oca dekana. Želio bih vam uputiti na koncu riječ ohrabrenja.

Ovaj je Tjedan imao zaista veliku temu „Kršćanstvo i kultura” u Godini svetog Metoda, u Godini mladih, u Godini glazbe.

Možda vam nije poznato, od 22. do 25. svibnja prošle godine izdana je u Berlinu Evropska deklaracija o kulturnim zadacima. Ta je Deklaracija pripremana nekoliko godina. Kad je bila dovršena i stilizirana nakon dugih razmišljanja, potpisala su je 23 ministra kulture zemalja Evropskog vijeća. U ovoj Deklaraciji uključen je i prinos Svete Stolice. 24. svibnja na susretu u Berlinu govorio je i predstavnik Svete Stolice u ime Svetog Oca Paul Poupard, izvršni predsjednik Papinskog vijeća za kulturu. On je u tom svom nastupu rekao slijedeće: „S pravom Deklaracija zadržava sav prostor za duhovne i religiozne vrijednosti u kulturnom dinamizmu Evrope. Evropsko shvaćanje ljudskog bića, njegovih prava, njegovih temeljnih institucija, nalazi svoj najdublji korijen u židovsko-kršćanskoj tradiciji, koja snažno potcrtava jedinstveno dostojanstvo osobe kao subjekta sposobnog za slobodu, stvaralaštvo, društvenu odgovornost i otvorenost prema transcendentnom. Kulturni identitet Evropljana neodjeljiv je od njihovog povijesnog pamćenja i od njihovog religioznog iskustva tijekom stoljeća. Svaka kulturna politika u budućnosti ne može opravdano izgubiti iz vida duhovnu i religioznu dimenziju, koju Evropljani moraju moći slobodno uključivati u svoj privatni i društveni angažman. Sloboda savjesti i vjerovanja, s javnim pravima koja su tu uključena, pripada najvišim kulturnim vrijednostima na kojima konačno stoje slobodne i demokratske države.”

Kako vidimo, tema kulture ne zanima samo Crkvu, ona zanima i suvremeni svijet, pogotovo nakon iskustava koje ima ovo naše dvadeseto stoljeće. Stoga bih vas želio ohrabriti da se proces, duhovni proces u Evropi, zbiva prema transcendentiji, prema Bogu. Dakako, na kršćanskom tlu taj će proces ići prema Isusu Kristu i prema Crkvi.

Taj optimizam mi jednostavno oslanjamo na istinu vjere da je Isus Krist otkupitelj povijesti, da je on svojim Svetim Duhom neprestano djelotvoran u čovječanstvu i da osobito po Crkvi i u Crkvi želi neprestano posredovati otkupljenje svakom vremenu, a osobito je to otkupljenje tako očito potrebno u kriznom vremenu kakvo je danas.

Naš se optimizam temelji na vjeri u Duha Svetoga. Ljudi mogu nijekati Boga; mogu nasilno nastojati iščupati svaku misao na Boga iz ljudskog srca. Ljudi mogu stvoriti čak jedan sistem koji je utemeljen na nevjeri. Ali sve to ne sprečava Duha Svetoga da djeluje i da bude prisutan u onim dubinama gdje ne može doprijeti nijedna vlast. Nijedna vlast ne može doprijeti u dubinu ljudske duše. Kako god čovjek bio ograničen u svojim izrazima, kako god bio možda i zarobljen, još uvijek može sačuvati određene prostore svoje slobode u dubinama svoje duše. To je rekao bih, mostobran Duha Svetoga. Tu onda Duh Sveti djeluje, rasvjetljuje i opet osvaja prostore za istinu, za dobrotu, za svjetlost, za pravdu.

Poupard je rekao u Berlinu da su duhovne vrijednosti apsolutno nužne za kulturu mira. Danas se tako mnogo govori o miru, ali nema kulture mira. Kultura mira je poštivanje, najprije poštivanje ljudske osobe u njezinom traženju apsolutne i konačne istine, i poštivanje mogućnosti ljudske osobe da živi dobrotu po svojoj savjesti.

Stoga će zadnju riječ u procesu povijesti uvijek imati Bog Spasitelj.

Opet bih vam to potvrdio jednom konstatacijom baš iz one zemlje o kojoj smo čuli da je prva u suvremenom svijetu i prva u povijesti čovječanstva ostvarila društvo u kojem je službeno Bog apsolutno isključen. Svaka svrhunaravnost, svaka duhovna dimenzija, svaka buduća nada, nadvremenska i vječna, sve je to apsolutno isključeno u tom sistemu koji je vjeru u Boga zamijenio vjerom u čovjeka, i to u čovjeka shvaćenog samo u jednoj dimenziji, čovjeka ovozemaljskog, čovjeka samo vremenskog, koji je utopljen u kolektiv i koji ima funkcionirati u kolektivu kao proizvođač, potrošač; misli su mu ograničene da razmišlja dalje, pogotovo da razmišlja transcendentno.

Baš u tom svijetu, baš u toj kulturi, ateističkoj i materijalističkoj, zbiva se proces u kojem možemo pipati Duha Svetoga. Tako Duh Sveti opet ulazi u taj unutarnji prostor ljudi koji otkrivaju istinu, otkrivaju Isusa Krista i vjeruju.

Zahvaljujem vlč. Zirdumu da je preveo knjigu Tatjane Goričeve „Put k Bogu Spasitelju”. U toj knjizi ona piše ovo:

„Evo kako mi zamišljamo svijet kršćanske kulture. Žalosno stanje koje još nije sasvim prebrođeno, a koje je izazvano duhom ateizma i antikršćanstva, smućuje ljudska srca, tako da se ona sama počinju vraćati Kristu i prihvaćati darove njegova Duha u životu i u kulturi.” Tu ona citira ruskog filozofa Ivana Iljina koji od 1952. živi izvan Rusije. Taj filozof kaže ovako:

„Taj se proces nije mogao pokrenuti izvana i prisilnim putem, već samo iznutra, budući da dolazi iz samoga srca i sasvim slobodno te se ostvaruje u suglasju sa slobodnim Božjim djelom. A to ne može biti obaveza ni Crkve niti države. Kršćanska kultura nastaje u srcima koja su se zbog stalnih razočaranja i patnji okrenula prema Bogu. Ona je vidljiv znak tog obraćenja. I baš to je razlog da mnogi među

nama vjeruju da je upravo Rusija ona koja najprije treba krenuti tim putem, jer se u patnjama i razočaranjima nalazi ispred drugih naroda" (Tatjana Goričeva: „Put k Bogu Spasitelju”, Đak. Selci, 1985, str. 60).

Sjetimo se da je Majka Božja u Fatimi spomenula jedinu zemlju, Rusiju.

Tatjana Goričeva, koja poput obraćenog Pavla danas prolazi Zapadnom Evropom i propovijeda ponovno vjeru, piše:

„Nekoliko godina kasnije mogli su se u Rusiji opaziti počeci nove kršćanske kulture. Počele su se ispunjavati riječi Ivana Iljina. Danas susrećemo čudo nekog prije ljudski neobjašnjivog jedinstva slobode i crkvenog zajedništva, stvaralačke aktivnosti i poslušnosti, snalazljivosti i snage; ponovno u ruskoj Crkvi srećemo probudenu proročansku snagu. Pozitivno ili negativno stajalište ove probudene Crkve ima utjecaja na stvaranje umjetnika i pjesnika, pisaca i učenjaka; ovamo dolaze oni najslobodoljubiviji i najhrabriji, i to baš oni koji ne žele biti ljudsko roblje, postajući dobrovoljno i radosno slugama Božjim.

Da bi se pristupilo Crkvi, nije potrebna samo vjera, potrebno je imati i povjerenje. 'Ako se ne obratite i ne budete kao djeca, nećete nikad doći u kraljevstvo nebesko" (ib., str. 60–61).

„Sjećam se, kako se iznenadno i neočekivano odigralo preda mnom ponovno rođenje gotovo svih mojih prijatelja, svih tih prijašnjih ironika, cinika, lakrdijaša i pijanica. Sada postadoše pravoslavni kršćani. Kako su samo postala vedra i ozbiljna njihova lica, izgledom se pomladiše, mir je zavladao njihovim gestama, riječima, osjećajima. Učenjaci i pisci pođoše u manastire ili su se dali tajno zaređivati, ostavljajući za sobom svjetovnjačku kulturu i umjetnost" (ib., str. 61–62).

„... Čudo Crkve otvorilo se ovdje pred nama i naša nas je zasužnjena i napačena ruska Crkva primila bez ostatka, posvećivala je naše talente i naše znanje, mirila nas je sa svijetom kulture i tražila je ustima svojih najboljih pastira — nije jednostavno tek dopuštala — zahtijevala je od nas, da se odvažimo i da ne dopustimo da naš rad ostane uzaludan" (ib., str. 62–63).

„Tako kršćanski nauk postade jedna od zadaća svjetovnog apostolata. Mi smo bdjeli nad našim svećenicima; molili smo ih da ne propovijedaju izvan Božjeg hrama (jer to bi se kažnjavalo kao 'religiozna propaganda'), ali smo zato živjeli u smislu njihovih uputa i učenja i to smo prenosili u svjetovni život: 'Što vam govorim u mraku vama govorim, po bijelom danu to razglasite; što vam se u uho šapće, objavite to sa krovova'.

... Isto su tako spisatelji, pjesnici, umjetnici koji staviše svoje talente u službu kršćanstva živjeli u stalnoj spremnosti da sve napuste, jer razumješe i previše dobro da će njihovo kršćansko vjerovanje bez žarke ljubavi prema Bogu degradirati u čisti utilitarizam.

U svojoj smo ljubavi prema Kristu bili jedno. Uvidjesmo da se kršćaninom može biti samo cijelim svojim bićem i nikako drukčije; da je i danas kršćanin svjedok, što na grčkom znači 'mučenik', i da je on sada baš kao i nekada za 'Grka ludost, a za Židova sablazan'" (ib., str. 63).

„Sedamdesetih se godina dobra polovica inoficijelnih pjesnika i umjetnika Lenjingrada brojila u kršćane. Također je svima bilo poznato da je i oficijelna stva-

ralačka elita Moskve i Lenjingrada postala kršćanska. Ljudi s univerzitetskom naobrazbom počeh se trsiti da budu primljeni u duhovne akademije i u Moskvi i u Lenjingradu. Ali kapaciteti bijahu premaleni pa za najveći broj onih koji su željeli da budu primljeni nije bilo mjesta. Stupiti u jedan seminar ili u akademiju bilo je teže nego dospjeti na Institut za međunarodne odnose ili na bilo koji fakultet Univerze.

Ljude s naobrazbom osim toga nisu ni puštali ovamo; vlasti su se bojale da ne dođe do ujedinjenja kulture i vjere. No usprkos svemu dolazio je iza zidova duhovne akademije kao nekim čudom ovaj ili onaj iz redova filozofa i fizičara, mogao je apsolvirati i postati svećenik” (ib., str. 64–65).

„...Viktor Krivulin, poznati kršćanin Lenjingrada, rekao je: „Svjetlo ilegalne kulture je apostolsko svjetlo...” (ib., str. 66).

„... Grijeh više nije mamio. Odjednom je izgledao nizak, ništavan, glup” (ib., str. 67).

Tatjana: „Naši svećenici ne drže političke propovijedi, a direktno se ne dotiču niti socijalnih tema no ipak govore uvijek o onom što je najvažnije i najaktuelnije; govore o kajanju, govore što je potrebno da budemo ‘svjetlost svijeta’, govore o Crkvi. Nama upravo trebaju takve riječi. Najvažnije je bilo pronaći carstvo Božje, svi ostali problemi se mogu osmisliti...” (ib., str. 69). To je proces.

Draga braćo svećenici! Kad vam je govorio naš profesor sa svjetovnog fakulteta g. Hercigonja o našim glagoljašima, da li ste primijetili na što on stavlja naglasak? On je stavio naglasak na kvalitetu glagoljaša: na dignitet kojim su vršili sveto bogoslužje, na moralni lik da bi bili prihvaćeni, cijenjeni i slušani od Božjega naroda. To nam poručuje kroz povijesni studij naših glagoljaša jedan svjetovni profesor, naš brat. To znači da mu je na srcu, da ima kao laik želju da nam baš to poruči kad nas na takav primjer upozorava.

Podimo u svoju pastvu u ovoj Godini mladih i u ovoj Godini svetog Metoda. Čuli smo nešto od svjedočanstva mlade Tatjane Goričeve. Sama priznaje da je prošla kroz procese nihilizma u svojoj mladosti, da je i milicija imala s njom posla zbog njezina sablažnjivog ponašanja. Susret s Bogom ju je sasvim promijenio. Ona svjedoči da su ljudi sve više gladni Boga. To je dano odozgo. Tu je naše poslanje, naša dužnost, naša radost i silan ponos da Bog s nama računa baš u ovom trenutku povijesti, baš u ovakvom vremenu i ovakvoj situaciji; želi da budemo njegovi svjedoci.

Čovjeku treba cijela istina. Otpor istini je doduše u srcu čovjekovu, ali mladima treba govoriti uvijek cijelu istinu; cijelu istinu mi moramo vjerovati. To mora biti moje vlastito uvjerenje, moja vjera. Mladi će poći za cijelom istinom. Isus Krist je punina istine i on se ne pogađa sa svijetom. Isus spašava svijet, ali se s njime ne pogađa. On oslobađa od grijeha, ali se s grijehom ne pogađa. Nema kompromisa između dobra i zla. Zato treba čovjeku objaviti punu istinu da Krist ulazi u savjest i život, a po tome i u kulturu. To je poslanje Crkve.

Papa Ivan Pavao II. smatra svojom osobnom dužnošću da cijelu istinu Evanđelja naviješta narodima i kulturama. Zato obilazi Zemlju. Međutim, htio bih spomenuti da je odnos prema Papi, s obzirom baš na taj način evangelizacije, sličan onoj

usporedbi iz Evandelja o djeci na trgu. „S kime, dakle, da prisposobim ljude ovog naraštaja? Komu su nalik? Nalik su djeci što sjede na trgu pa jedni drugima, po poslovi, dovikuju: 'Zasvirasmo vam, i ne zaigraste! Zakukasmo, i ne zaplakaste!'” (Lk 7,31–32).

Tako se prije govorilo: Zašto papa ne putuje? Zašto ne izlazi iz Vatikana među ljude? Sada, kad Papa putuje svijetom i posjećuje cijele narode, opet neki govore: Zašto Papa putuje?

Ne čudi nas da je Papa „znak osporavan”. Ali, on je i znak vremena baš tim svojim nastupima u ime Isusa Krista. Dvadeseto stoljeće, na vrhuncima svojih znanstvenih i tehničkih dostignuća, dokazalo je da unatoč tolikoj fizičkoj moći čovjek može pasti u nadublje barbarstvo, u antikulturu. Nasilja nad istinom i nasilja nad ljudima i cijelim narodima sigurno nisu očitovanja kulture. Stoga je potrebna za očovječenje svake kulture cijela Istina. To je kultura srca i savjesti, to je kultura mira koji svijet ne može dati. To Papa naviješta svim narodima u Božje ime, i ljudi dobre volje sve više to uviđaju.

Draga braćo svećenici, mi smo svojim pozivom u službi baš te kulture srca, savjesti i mira; odgajamo ljude za tu punu kulturu duha! Ustrajmo u tome! Budi-mo uistinu ljudi prave i potpune kulture, prožete, oslobođene i pročišćene duhovnim vrijednostima. Sadašnjost i budućnost trebaju Radosnu vijest! S blagoslovom Božjim, praćeni zagovorom Bezgrešne, podimo u miru! Hvala!